

Drentse Aa - wandelroute 'Herberg de Fazant' - Oudemolen

(samenstelling & tekst: Jan & Annelies Tuttel , zomer 2003 & winter 2004)

Enige mededelingen vooraf:

- Stevig schoeisel aanbevolen i.v.m. zand- en modderpaden. De hele route is ca. 6 km lang, maar er zijn enkele afkortingen aangegeven. Honden moeten in het terrein aan de lijn blijven. In het gedeelte 'Gastersche Duinen' zijn honden echter niet toegestaan.
- U loopt hier op andermans grond. Heb respect voor eigendommen van een ander. Hou de natuur in ere, roef niks en doe een beetje rustig.
- Enkele stukken zijn niet geschikt voor kinderwagens en rolstoelen.
- Probeer eens 'Goeiedag' of 'Moi' te zeggen tegen iedereen die u hier ontmoet. Vriendelijk lachen mag ook. We kennen mensen die het al kunnen.
- U mag met uw stevige wandelstappers gewoon bij 'Herberg de Fazant' naar binnen (en voor uw hond staat er bak vers water klaar).

OUDEMOLLEN - OUDEMOLENSE DIEP - GASTERENSE DIEP GASTERENSE DUINEN – OUDEMOLLEN

1- U begint in het centrum van het dorp Oudemolen, bij Herberg de Fazant (v/h café Raven). U loopt over de weg (zolang er nog geen apart wandelpad ligt) in oostelijke richting - 'op Gasteren an'.

Het dorp Oudemolen ligt op een wegwakruising, waarvan het deel Gasteren-Oudemolen-Zeegse-Vries in 1920 pas een verharding met steenslag kreeg. Honderd jaar geleden lagen hier alleen zandwegen temidden van uitgestrekte heidevlakten, met enkele akkertjes bij wat boerderijen en wat hooilanden langs de beek. De wegverharding en andere vooruitstrevende zaken werden sterk gepropageerd door het toenmalige hoofd der school 'meester' G.F. Crone (1849-1931). Om hem te eren staat in het centrum de stenen 'meester Cronebank' en loopt u straks op de Meester Croneweg. Oudemolen ontleent zijn naam niet aan de windmolen 'de Zwaluw' even buiten het dorp, maar aan een veel oudere watermolen, die op de beek draaide. Dit dorp is ook niet zo oud als de buurdorpen, die minstens 1000 jaar historie achter de rug hebben. In 1498 wordt Oudemolen voor het eerst in de acten vermeld.

2- Al snel ziet u de weidse groene en zompig-venige vlakte van de hooi- of madelanden liggen. U ziet het beekdal en u nadert de beek, hier het Oudemolense diep geheten. U blijft bij het witte bruggetje even staan om naar rechts te kijken (de andere kant doen we op de terugweg).

Het Oudemolense diep slingert traag door het lage land. De linkeroever is behoorlijk hoger. De beek stuit hier op een oude zandrug. Aan de rand groeit o.a. Moerasspirea, Valeriaan en het gele Penningkruid. Rechts in het grasland kunt u bruin, glibberig modderwater zien glinsteren. Dat is 'kwel', oeroud water dat na een lange reis ondergronds hier opwelt, rijk aan het onderweg opgenomen kalk en ijzer (roestkleur). De beekdalen hier hebben veel kwel; in feite allemaal kleine bronnetjes met een vrij constante watertemperatuur van ca. 8 graden Celsius. Die kwel is een voorwaarde voor de bijzondere botanische rijkdom van de oeverlanden. Zoals hier de vegetatie van het Dotterbloemhooiland en het Veldrusschraalland. Door een uitgekiend beheer van Staatsbosbeheer ontwikkelen deze zeldzame plantengedenschappen zich optimaal. Maaien lukt alleen nog met lichte werktuigen met zeer brede rupsbanden. Natuurbeheer is een vak apart geworden. In het voorjaar ziet u vanaf de brug een heel gekrioel, respectievelijk 'gekroel' in het water. In maart bijvoorbeeld paaiende Serpelingen, een van de kenmerkende soorten beekvissen in dit beekstelsel.

3- Na de brug de eerste weg rechtsaf in. U loopt tussen stenen pilaren door, herinneringen aan het vroegere landgoedbezit van de fam. Linthorst Homan. Volg het pad helemaal recht tussen de houtwal en de eikenbomen

Tussen het pad en het weiland hogerop aan uw rechterhand ligt een mooie, volle houtwal. U ziet meteen al diverse varens en Hengel op de bodem en struiken als Braam, Lijsterbes, Vlier, Hazelaar, Eik, Berk en Meidoorn in de wal. Daartussen scharrelen het Roodborstje en 't Winterkoninkje. Ze nestelen daar ook, maar 's winters in het kale hout komt zo'n nestje pas in het zicht. Vinken stuiven hier ook rond.

De eikenlaan bestaat uit kwijnende bomen, waarvan sommigen al het loodje gelegd hebben. De bomen zitten vol holen en gaten, waarin 'holenbroeders' als spechten, mezen, kauwtjes, boomklevers en nog wat hommels hun nesten kunnen maken. Kijk maar wat u in 't voorjaar aantreft. De Boomklever kun je ook aan zijn geluid herkennen. En aan zijn 'loopje': hij kan op de boomstam ondersteboven naar beneden lopen. De Boomkruiper gaat uitsluitend stamopwaarts. Hij vliegt daarna naar een volgende boom en begint dan letterlijk weer van onder af aan.

4- Bij een soort kruispunt en bij een dichtgegroeid veentje met veel berken, rechtsaf het (inmiddels tweede) hek in, dat toegang geeft tot een weiland. Dat steekt u over richting bosjes aan de overkant.

Het veentje bevat nog water, maar groeit geleidelijk aan dicht. De berken, herinneringen aan een drogere periode toen ze ontkiemden, sterven nu door verdrinking. Het is een bekend verschijnsel als natuurbeheerders verdroogde venen en vennetjes –als maatregel bij natuurontwikkeling - weer opnieuw gaan 'vernatten'. Op de dode stammen zitten veel Tonderzwammen, want de natuur grijpt zijn kansen, bij elke verandering. In dit veentje is voorheen op kleine schaal turf gewonnen als 'eigen brand', vermoedelijk nog tijdens de laatste wereldoorlog.

Op het weiland wil het 's avonds of 's morgens vroeg op een rustig moment wel eens lukken om een groep reeën te zien grazen, linksachter tegen de bosrand. Rechts ziet u in de laagte nog net de leuning van het witte bruggetje over het Oudemolense Diep. In het voorjaar stralen de witbloeiende Vlier en Meidoorn in bosranden en houtwallen.

5- Na de oversteek op het hogere grasland houdt u het rechterbosje aan en loopt een vochtiger wordend graswegje in, tot ongeveer het hek voor het lage hooiland bij de beek. Even vóór het hek linksaf, een nat stukje over en dan een pad in het bos in.

Het rechterbosje kent een forse rand van braamstruiken. En wat nog mooier is, dat ligt pal op de zon. De bramen, brummels (Drents) of brommels (Gronings) smaken hier dus overheerlijk. Ook de Adelaarsvaren staat hier uitbundig, 's zomers dan. Tussen dit bosje en een brede houtwal op de rand van de hoge oever en het lage beekdal, ligt een apart akkertje. Zo'n afzonderlijk ontgonnen stukje bouwland, omringd door houtwallen, is een kamp of kampje. In de geschiedenis van de Drentse esdorpen zijn dat vaak de jongere ontginningen. Zo'n akkertje krijgt vaak de naam van de (eerste) eigenaar of ontginning of ontleent zijn naam aan de ligging of het gebruik. Maar hoe dit kampje heet???

Achter 't hek liggen de laaggelegen, nattere hooilanden in het beekdal. Ook hier weer kwel en veenmoerasjes en voor niet-ingewijden riskant om te betreden. In verband met de botanische waarden wordt u verzocht hier niet rond te banjeren. Verderop gaan we dit hooiland wel op.

In het bos eerst veel berken, maar u ontwaart ook planten als Dalkruid en Klaverzuring, soorten van een schrale zandige bosbodem. Het pad slingert zich door het bos op de hoge oever, met veel boomwortels op het pad.

6- U kruist een dwarswegje, dat naar het lage hooiland voert. Er is geen hek. Het pad door het bos vervolgen tot u bij een bankje komt met een fraai uitzicht stroomopwaarts over het dal.

Als u een stap of wat in de laagte van het beekdal doet, ontwaart u een soppige bodem. Het veert een beetje. Leuke kleurrijke oevervegetatie aan de randen: Kattestaart, Moerasspirea, Moerasgeetmijnietje, Riet met Egelskop en Kale Jonker ertussen, Valeriaan en lager bij de grond ook Dotterbloem, Rolklover en Grote ratelaar. Op het kwelrijke hooiland tevens lage planten van bijzondere snit, maar minder kleurig.

Van juni tot en met augustus heeft u kans (bij zonnig weer) om boven de beek vele Weidebeekjuffers te zien fladderen. De mannetjes van deze mooie libelle hebben op hun blauwe vleugels grote zwarte vlekken. De vrouwtjes zijn met een groene kleur veel minder opvallend aanwezig. Deze libellensoort is het paradepaardje alhier ('ons juffie'), die het van zuurstofrijk, open stromend water moet hebben.

Er is op dit stuk van de route een merkwaardig contrast tussen het hooggelegen bos met veel Adelaarsvarens –veel van hetzelfde groen - en het lagere dal van het Oudemolense Diep met een grote variatie in tinten groen. Hier staat elke type plant tot op de centimeter op een plekje, dat hem precies past qua hoogte, watertype (qua samenstelling en qua afstroming), mate van voedselrijkdom en type groeiplaats (redelijk vaste grond of braggel & prut). Zo'n natuurterrein herbergt daarom vele verschillende soorten planten.

Bij het bankje op de hoge oever, waar de beek in een paar grote meanders langs slingert, hoort rust te heersen. Kijk en geniet. Alleen een Buizerd, soms wat zwaluwen of een enkele Aalscholver schuiven door het beeld.

7- Na de hoge oever vervolgt u het smalle slingerpad bovenlangs. U kunt over de vlonder een natte slenk passeren. Loop richting hoog walletje dat de grens vormt tussen bos en een nieuwe dwarsweg. Er staat geen hek voor het hooiland.

AFKORTING 1: het holle weggetje linksaf ingaan en dan op de grote zandweg weer linksaf, waarna u vanzelf weer bij de beide stenen poortpilaren uitkomt.

Het natte deel in uw pad is een afvoer van water van de hoge gronden richting beek. Rechts levert dat een moerasbosje op, met een verraderlijke diepe, roestbruine modderlaag (ervaringsfeit...). Er staan forse pollen Gele lis. Hier roepen kikkers, terwijl uit het hoge bosgedeelte met eiken, lijsterbes, berken en wat dennen geluiden van een kloppende specht en mezen en ander klein gevogelte klinken. De roep van de Koekoek klinkt ver; hij kan ook aan de overkant van het dal zitten. De bloeiende Kamperfoelie omringt u met een zoete geur, 's avonds het meest. Daarmee lokt de plant de nachtvlinders naar zijn bloemen, die als het ware oplichten in de invallende duisternis. Een extra laatste navigatiemiddel om het doel te vinden. Plant, bloem en beest hebben elkaar nodig, vandaar al die geleidetrucjes van de plant.

Op de grenswal vol muizengaatjes groeit de Blauwe bosbes en de Eikvaren. Vergeleken met de manshoge Adelaarsvarens is die Eikvaren maar een bescheiden varentje. Maar de Eikvaren is er wèl het hele jaar, terwijl het blad van de Adelaarsvaren 's winters afsterft en de plant in het voorjaar als een 'omgekruld vraagtekentje' boven de grond opnieuw moet beginnen.

Het weggetje is weer een oud boerenpad om bij het drassige hooiland te komen.

8- De dwarsweg naar het lage oeverland oversteken en het hoge pad vervolgen in zuidwaartse richting. Bij een geknakte berk weer een laagte over.

Hier groeit weer Dalkruid en ziet u de Rankende helmbloem op de bosbodem. In wat berken hangt af en toe een Heksenbezem. Het bos wordt wat ijler, maar aan uw linkerhand staat nu een verzameling dennen. Zelfs een enkele Jeneverbesstruik of Juniperus staat er te overleven. In die buurt ligt iets verder aan uw linkerhand een veentje, herkenbaar aan de gele kleur van de pollen Pijpestrootje. Dat veentje bevat water, ook in perioden van droogte. Het Veenmos daar houdt altijd water vast. Het merkwaardige is dat de waterspiegel van het veentje zo'n 2 –3 meter hoger ligt dan het beekwater van het Oudemolense Diep! Hemelsbreed op nog geen 100 meter afstand. Oorzaak: de waterondoorlatende laag van de hoge oever. Het hooggelegen veentje blijft dus water houden en de hoogveenvorming gaat gewoon zijn gang. 'Hoogveen' omdat er geen contact is met de grondwaterspiegel; het is puur hemelwater dat blijft hangen. In het lagere deel, in de oeverlanden van de beek, is sprake van vorming van 'laagveen' met dat opkomende bodemwater en af en toe overstromingen.

9- Bij het derde hek langs het pad slaan we rechtsaf het lage land in. Helaas: Staatsbosbeheer maakte ons er begin december 2004 per telefoon op attent, dat ze hier liever geen mensen meer naar de oever zien lopen i.v.m de grote kwetsbaarheid. De bodem veert onder uw voeten, als u even blijft staan voelt u nattigheid. Loop recht naar de beek toe en bij de beek over het droogste stuk naar rechts, naar de samenvloeiing Daar komen het Gasterensche diep en het Taarlose diep samen, om als Oudemolense Diep verder te gaan. Pas op aan de beekrand, zak niet weg!

In droge zomers is die samenvloeiing niet spectaculair. Er fladderen waterjuffers en u ziet beekvissen zwemmen. Bij hoog water echter worstelen watermassa's van beide beekarmen zich hier over en onder elkaar door en veroorzaken diepe draaikolken. Het ondermijnt de oevers ook. Het zijn echt van die plaatsen waarvan de volksoverlevering verhaalt over 'watergeesten' die hier onvoorzichtige snoodaards meetrekken, de kolkende diepte in.

Intussen staat u midden in een weids beekdallandschap met een gave horizon, nogal uniek in ons land. Om u heen bijzondere planten als Moeraszegge, Veldrus, Brede orchis, Gevlekte orchis, Grote ratelaar en Waterdrieblad. Ga in het volle voorjaar eens met een excursie mee van de officiële Drentse Aa-gidsen. Zij weten er het fijne van.

10- Terug naar het bekende hoge pad en dat in zuidelijke richting (stroomopwaarts) vervolgen.

We lopen weer tussen de Adelaarsvarens en passeren het vierde hek van de lage hooilanden. In dit deel van het dal van het Gasterensche diep bloeien in 't prille voorjaar, tegen de bosrand aan, Bosanemoontjes. Aan het eind van het bos ligt links een laagte, een voormalige zandgat vol met houtafval, met grote hazelaarstruiken er om heen. Dit gebied is het domein van 't Roodborstje en 't Winterkoninkje. En van 'struikrovers', waarvan een verborgen hol gevonden is.

- 11- Op de (ongeveer) viersprong gaat wij rechtdoor in zuidoostelijke richting nu, met het dal van het Gasterensche Diep aan de rechterhand. Links ligt een groot, open bouwlandcomplex. (Daarachter loopt de weg Oudemolen-Gasteren) AFKORTING 2: Wie nu linksaf slaat, de zandweg op, komt vanzelf weer terug bij de beide stenen poortpilaren aan de verharde weg bij het Witte bruggetje.**

Hier staat ergens een bankje of picknicktafel. Ongeveer 30-40 jaar geleden was in deze hoek een stortplek van landbouwfval. De toenmalige boswachter Lanjouw van Staatsbosbeheer zette er 'een bankje voor de wandelaar' neer en meteen was het afvalprobleem opgelost. De boeren hielden de zaak daarna schoon.

Onze route volgt de zandweg rechtdoor, met aan uw linkerhand het hoge akkerland en rechts het lagergelegen dal met het Gasterensche diepje.

(U kunt trouwens ook een zijstap maken naar het stevige Bielzenbat -een dikke vlonder waar zware trekkers over kunnen- rechtsaf. In de buurt veel met klimop begroeide bomen en enige Vlieren, waar de Judasoor op groeit (een boompaddestoel 'met een verhaal'). Achter 't Bielzenbat heeft u (zuidwaarts kijkend richting Taarlo) uitzicht op het hogergelegen weidegebied 'de Heest'. We hebben hier eens een Visarend gezien, maar er is meer kans op een Torenvalkje en Aalscholvers. In de Heest is een natuurontwikkelingsproject uitgevoerd, waarna zich een forse groei van elzenopslag voordeed. Een historische houtwal, die eeuwenlang de grens tussen de Marke Taarlo en Marke Gasteren markeerde, is opgenomen in de integrale 'jaarrond' begrazing. Die voormalige natuurlijke grens wordt nu door het vee afgetrapt en opgevreten).

De zandweg wordt door een dichte houtwal gescheiden van het beekdal met hooiland, met af en toe een doorkijkje. In de bosschages met Meidoorn, Gelderse roos, Braam, Lijsterbes, Sleedoorn, Vlier, een Wilde roos, Hazelaar is (zeker in de wintertijd) kans op oogcontact met Goudvinken, Roodborstjes en ander leuke gevogelte. De Geelgors ziet en hoort u weer in de zomerperiode. In de wegberm zit ook al Grote ratelaar en soms een verdwaalde Brede orchis en verder de gebruikelijke bermvegetatie. Op de bloeiende struiken en bermplanten kan het in de zon ook miegelen van allerlei vlinders: Dikkopjes, Bont zandoogje, Koevinkje, Distelvlinder, Atalanta, Kleine vos, Witjes en Blauwtjes.

Het akkerland, met wisselende teelt, is het domein van de Buizerd, Zwarte kraai, Houtduiven en soms wat Hazen. Ook de reeën in de buurt kruisen onze weg van beekdal naar bouwland vv. Bij hoog water komen ze de beek niet over en zoeken dan de brugjes op.

Vlak voor de viersprong van zandwegen, zien we wat dichtere bosjes (waarin ook Gelderse roos en Trosvlier) en enkele alleenstaande eiken.

- 12- Op de viersprong gaat onze route linksaf, richting dorp Gasteren en door naar de Gasterense duinen. Wie nog lekker 1,5km extra wil lopen, gaat nu recht door. Deze zandweg volgt eerst de beek en komt later vanzelf uit op de volgende kruising (punt 13). Het is echter in alle gevallen het leukst om even naar rechts af te dalen naar het volgende brugje over het Gasterense diep: het Aolstalbat'**

Het betonnen brugje hier heet 'Aolstalbat'. Het is de enige brug van naam die in het Drents Dialectwoordenboek voorkomt. In het Nederlands heet hij Aalstalbat, waarbij 'bat' staat voor brug zonder leuning. Een 'aalstal' is een zeer oude wijze van visvangen via een 'weer', een versperring in de beek. Meestal een dwarswand van gevlochten takken en twijgen. Er zaten enkele openingen in, waarachter de vis in fuiken of zo gevangen werd. Tegenwoordig is het Gasterensche Diep met 15 soorten beekvissen de meest soortenrijke beek in het Drentse Aa-systeem. Als dat vroeger ook zo was... In de 19de eeuw is deze vorm van visserij in de binnenwateren van Nederland buiten de wet gesteld. Zo'n aalstal hoort tot de 'weervisserij', die elders

ter wereld nog wel toegepast wordt (zie voor het complete verhaal www.tuttel.com). De naam van dit brugje herinnert aan een eeuwenoude geschiedenis! Men dacht lang dat de naam een verbastering was van 'Taorlsterbat', de brug naar Taarlo (in de streektaal: Taorl), het dorp veel verderop. Overigens liggen in deze beek ook diverse oude 'voorden', doorwaadbare plaatsen met een stenen vloertje waar je ook met een boerenkar door kon (behalve bij hoog water). Het nationaal landschap wil ze weer in ere zien te herstellen. Ze horen erbij! De oevers bij het Aalstalbat zijn verstevigd met houten wanden en steen, want er dreigt bij dit type beken immer gevaar van onderspoeling bij veel wateraanvoer. Op 18 juli 2004, na een fors noodweer, stond dit brugje geheel onder water. Het Gasterensche diep was één brede waterstroom!

We gaan uiteindelijk dan toch (linksaf) de zandweg (Aalstalweg) in, die hogerop richting Gasteren voert. Berken en struikgewas met Braam, Sporkehout en Wilg aan de slootkant, in de zandige berm volop Duizendblad en Wilgenroosje. De laatste op plekken waar ooit struiken gerooid zijn. In de textielindustrie is ooit eens geprobeerd het uitbundige vruchtpluis als alternatief voor katoen te gebruiken, maar het plukkige goedje liet zich niet spinnen.

13- *Op de viersprong op de zandweg linksaf, met de akkers weer ter linkerkant. Het dorp, waar de verharde weg heen voert, laten we liggen. Vanuit de zandweg rechts komen de 'omlopers' weer braaf op de 'voorgeschreven' route (hmm)...*

Deze zandweg kan verderop diepe kuilen vertonen, zodat u in natte tijden enige capriolen moet uithalen om droge voeten te houden. We lopen op een landbouwwegje naast het bouwland. Er kunnen bieten, rogge, gerst of aardappelen geteeld worden. U ziet maar. In 1930 stond dit akkerland notabene nog als één paarse heidevlakte op de kaart. We vonden in het aardappelland enkele jaren geleden ook de beruchte, gestreepte Coloradokevers. Ruim een halve eeuw geleden was dit vraatzuchtig insect een geweldige plaag in de aardappelteelt. In 1934-1935 werd de eerste invasie van deze uitheemse Coloradokever gemeld. We kregen als schoolkinderen een paar centen voor elk doodgedrukt kevertje. In de oorlogsjaren en in de na-oorlogse periode van 'opbouw' was handmatige bestrijding zelfs verplicht. Nog een mooi verhaal uit de periode van de 'Koude Oorlog': op 22 juli 1950 beschuldigde de Duitse Democratische Republiek (de DDR, het vroegere 'Oost-Duitsland') de Verenigde Staten van Amerika officieel van 'economische sabotage' door het verspreiden van Coloradokevers boven de Oost-Duitse akkers. Coloradokevers waren een ramp in het aardappelland.

De chemische bestrijding kwam pas later op gang, maar die sloeg in de jaren zestig weer door naar algehele vergiftiging van zowat alles wat kroop en vloog. Het jaar 1970 werd niet voor niets uitgeroepen tot het eerste Europese natuurbeschermingsjaar 'N70'.

Rechts van ons ligt een zone met enig opgaand bos, waarachter riet en laag moerasbos waartussen wat open water schittert. Tezamen een hele laagte, die u straks aan de overkant van de weg vervolgd ziet. Dit stuk heet het Voorste Veen, straks komen we bij het Achterste Veen. Beide laagten vormen een oud stroomdal van het Gasterensche diepje. Lang geleden, vermoedelijk ergens in de Middeleeuwen, is dit met zand overstoven, waardoor de beekloop is afgesnoerd. De waterloop zocht zich een andere weg. De natte laagte groeide uiteindelijk dicht, waarbij er veen ontstond. De Gasterse boeren haalden er veel later weer brandturf uit en dat proces leverde na verloop van tijd weer open water op, als de turfkuilen vol liepen. En nu groeit het weer dicht. Het riet wijst trouwens op invloed van meststoffen in het water. Het Voorste Veen lag het dichtst bij het dorp, het Achterste Veen was nog een eindje verder lopen - vandaar hun namen.

Er kan een koekoek rondzwerfen. Je hoort hem uitstekend. Eksters en Vlaamse gaaien schetteren u vanuit het bos ook toe. 's Winters tsjakkeren hier troepjes Kramsvogels.

Intussen lopen we verder. Ongeveer 50 meter voorbij het bankje op het hoogste punt staan enkele bemoste Vlierbomen, waar ook Judasoor op groeit. In droge perioden is de paddestoel een verschrompeld bruinig korstje, maar bij nat weer (of thuis, na een nacht in een potje water) ontplooit zich een paddestoel die bedrieglijk op een mensenoer lijkt.

Ons zandpad laat nog wat Boerenwormkruid en Grote Klis aan de rand zien en dan komen we uit op de verkeersweg Oudemolen-Gasteren.

14- We steken de weg over schuin rechts over naar de ingang van het parkeerveldje. Daar direct linksaf een smal paadje in, bij een paars routepaaltje (parkeerterrein niet op lopen).

AFKORTING 4 (laatste mogelijkheid): volg de verharde weg linksaf en u komt na amper 2 km in het centrum van Oudemolen uit.

Dit bospaadje heeft meteen al enkele krabplekken van reeën te bieden. Het terrein wordt wat meer geaccidenteerd, want we gaan de Gastersche Duinen in, eigendom van de st. Het Drents Landschap. Na het hek (met veerooster) zijn we in het oude stuifduinengebied, nu grotendeels met heide begroeid. 's Winters –met sneeuw, ijs of rijp- is dit een van de mooiste delen van het nationaal landschap. Helemaal rechts bij een dennenbosje(en bij het parkeerveldje) ligt het hunebed van Gasteren. Links tegen de bosrand aan, ligt het vervolg van de laagte van het oude beekdal van het Gasterensche Diepje, het Achterste Veen dus. Het heeft een heel ander karakter dan het Voorste Veen. Het veen is minder voedselrijk, wat zich vertaalt in een hogere natuurrijkdom. Er staat prachtige bossen Gagel, vroeger vanwege hun pittige kruidige geur benut als 'vlooiënkruid' in de linnenkast. De veenvorming is goed te zien aan de groene veenmosmassa. In het voorjaar galmt het kikkerkoor oorverdovend. Opvallend is ook de uitbundige zang van de Fitis –een zangvogeltje terug van de trek- in de bosjes alhier. Ook de Zwartkop en de Tjiftjaf doen mee. De Blauwe Reiger komt hier voor zijn maaltijd.

We volgen het pad verder dat op en neer over de heideduinen voert (steeds links houden, waar er paadjes bijkomen). Rechts is een mooi uitzicht over de hele gebied. Het wordt begraasd door Schotse Hooglanders, ruige gehoornde runderen - prachtbeesten om te zien. Bij warm weer staan ze tot de buik in een poeltje. Bij dat poeltje en een dubbele Berk ziet u een glanzend-groen heidestruikje, soms met zwarte besjes, de Kraaiheide. In 't najaar kleurt hij donkerrood. Hij groeit in de Noordelijke helft van ons land, vanwege zijn voorkeur voor de koelere kant van ons klimaat. U kunt hem vaak 'zodevormend' zien, waarbij de struik zich in de rondte uitbreidt. Hij kan niet tegen betreding. Als ergens een paadje door de Kraaihei komt, 'sterft hij staande'.

Bij de solitaire Lijsterbes of Den kunt u de Boompieper zijn kunsten zien en horen vertonen. Hoog 'vanuit de lucht' komt hij al zingend afdalen naar de top van de boom. We hebben ook een Boomvalk gezien. Hij zal zijn maaltje libellen wel boven het veen weghalen. In de (oude?) konijnenholen zitten Tapuiten, vogels die een hol 'hergebruiken'. Hun witte bovenkant van de staart valt goed op als ze ineens opvliegen.

U komt uit bij een fraaie scheve, platte den. De vervormingen van de takken aan de oostzijde herinneren aan de ijzelperiode begin maart 1987. Benoorden de lijn Ruinen-Coevorden zat er tot 4 cm ijsaanzetting op de takken. Het was een compleet ijspaleis. Bij deze boom gaat de paarse route rechts, maar wij slaan de zandweg linksaf in en verlaten over het veerooster de Gastersche Duinen.

15- Zandweg, later een eikenlaan, linksaf volgen. U komt weer in het gebied van het beekdal van het Oudemolense Diep.

De zandweg is omringd door een akkerwal en een bosgebiedje. Links ontwaart u nog een diepe sloot, die vroeger het Achterste Veen tijdens het turfgraven moest ontwateren. In het bosje broedde een Grote bonte specht. In de winter van 2004 hield zich in deze omgeving ook een Klapekster op, tot grote vreugde van menig vogelaar.

De zandweg vervolgen en zijwegen negeren. U loopt op de eikenlaan tussen de weilanden door, waar ook Blauwe reigers rond de weer open gegraven slenken naar wat eetbaars kijken. De Buizerd laat zich hier vaak zien en horen. Soms een haas, soms ook drie. Achter het weiland rechts is struikgewas gekapt om de drie grafheuvels uit de Bronstijd weer in het zicht te zetten. Ze liggen naast het beekdal, net nog op de hoge oever. Onze verre voorouders wisten wel wat ze deden!

De weg komt uit bij (weer) een stenen poort, op de verkeersweg Oudemolen-Gasteren, vlak naast het Witte brugje over het Oudemolense diep. We gaan rechts af, richting koffie met wat lekkers. Na één kijkstop nog...

16- Op de asfaltweg rechtsaf, naar het Witte brugje. Dat is punt 2 van deze route, Nu kijken we naar rechts, richting Staatsbosbeheer-boerderij.

De beek stroomafwaarts bekeken, laat wat bochten zien een prachtig breed dal met moerashooiland. Op de oever enkele forse elzen, maar links naast de oprit van Staatsbosbeheer staat een rij eiken. Op die oever groeit de Zwarte rapunzel, een schaarse schoonheid in zijn bloeitijd in het voorjaar. Dit landschap is geregeld het decor voor trouwfoto's, wat als grandioos compliment mag worden opgevat.

De boerderij die nu als districtsgebouw voor Staatsbosbeheer dient, staat op historische grond. In de 15de eeuw bestaat er al bewoning. In 1645 is er sprake van 'Oldermolen' van Jonker Harmen Ubbena. Zijn bezit bestond uit een boerderij 'van 7 gebinten' met een bijgebouw '3 gebinten' groot, het 'Olde Huus' met stenen gevel, keuken met stenen vloer, twee kamers met vloer en een schuur 'van 6 gebinten'. Verder stond hier een watermolen op de beek en was er een appelhof, moeshof, 'woest weilant' en een schaapskooi. Vrijwel de gehele omgeving, buiten het beekdal met de hooilanden, was toen heide en nog eens heide.

De familie Ubbena was in 1538 als geloofsvluchteling uit 'Embden' (Emden) in Ost-Friesland naar Groningen gekomen. Later is grond in deze streek gekocht om een nieuw bestaan op te bouwen. De houten watermolen zal vrij snel vervallen en afgebroken zijn, want in de 17de eeuw is sprake van een windmolen (een stendertkast, net als nu in Bourtange) die verderop op het hoge heideveld geplaatst wordt. De huidige windmolen heet De Zwaluw.

17- Tot slot gaat u verder op de weg naar Oudemolen-Centrum, op weg naar koffie en wat lekkers bij de koffie bij Herberg de Fazant. In de boekenkast van de herberg is wellicht nog wat na te snuffelen over dit gebied.

[\(Jan & Annelies Tuttel te Eelde geschreven oktober 2004; gewijzigd 7 december 2004\)](#)